

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΑΝΚΑΘΙΣΤΗΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΝΕΟΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1951

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ν. ΔΙΟΜΗΔΗΣ

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΗΓΕΤΗΣ

Ο Ἀλέξανδρος Ν. Διομήδης ὑπῆρξε μία πολυσύνθετος δημιουργική προσωπικότης τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος καὶ θὰ ἔλεγα χωρὶς δισταγμὸν ἕνας ἐκ τῶν πρώτων, μεταξὺ ὀλίγων, ἱκανὸς καὶ μορφωμένος Ἕλληνας. Ἐδημιούργησεν ἑποχὴν καὶ δὲν ἐδημιούργηθη ἀπὸ τὰς περιστάσεις. Δὲν θ' ἀσχοληθῶ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου του ὡς ἐπιστήμονος, ὡς συγγραφέως, ὡς πολιτικοῦ, ὡς δημοσιογράφου, ὡς οἰκονομολόγου. Οὕτε εἶναι δυνατόν εἰς ἕνα ἄρθρον περιοδικοῦ ν' ἀναλυθῆ λεπτομερῶς καὶ μόνον τὸ ἔργον του ὡς οἰκονομικοῦ Ἡγέτου τῆς Χώρας, πότε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, πότε εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν καὶ εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, πότε εἰς τὸ Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Συμβούλιον, εἴτε εἰς τὸ Συμβούλιον Ἀνασυγκροτήσεως. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν τῆς δράσεώς του ὁ Ἀλέξανδρος Διομήδης ἀδιστακτικῶς ἀνεδείχθη καὶ σὰν συγγραφεὺς καὶ σὰν ἐκτελεστής, ἕνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους πρώτους τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων.

Τὴν οἰκονομικὴν του ἱστορίαν ἀρχίζει νέος ἀκρόμη, τὸ 1905, μετὰ τὴν Συνταγματικὴν καὶ οἰκονομικὴν μελέτην του περὶ Προϋπολογισμοῦ. Ἀκολουθοῦν αἱ φωτειναὶ εἰς τὴν Βουλὴν εἰσηγήσεις του ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, ἐπὶ τοῦ ἐκδοτικοῦ Προνομίου τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς καὶ ἄλλαι. Δημοσιεύονται βραδύτερον εἰς χωριστὰ τεύχη μελέται του τὸ 1922 «Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἑλλάδος πρὸ καὶ μετὰ τὴν 1 Νεβρίου 1920»— τὸ 1925 «Τὸ πρόβλημα τοῦ οἰκονομικοῦ μας μέλλοντος», τὸ 1927 «Ἡ Νομισματικὴ μας ἀσθένεια», τὸ 1935 «Μετὰ τὴν Κρίσιν» καὶ ἄλλα ὄχι ὀλιγώτερον ἐνδιαφέροντα. Μετὰ τὸν δεύτερον πόλεμον ἀσχολεῖται διαρκούσης τῆς μεταπελευθερωτικῆς περιόδου, ἐνεργότατα, μετὰ τὰ συναλλαγματικὰ καὶ πιστωτικὰ μας προβλήματα καὶ δημοσιεύει τῷ 1948 μελέτην «ἐπὶ τοῦ νομισματικοῦ καὶ πιστωτικοῦ ζητήματος», καθὼς καὶ ἀρθρογραφίαν εἰς «Τὸ Βῆμα» ἐπὶ ζωτικῶν ζητημάτων τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ τῆς δημοσιονομικῆς μας ζωῆς. Ἡ οἰκονομικὴ συγγραφικὴ παραγωγή του τερματίζεται μετὰ θάνατον, ὅτε ἐδημοσιεύθη ἡ πλήρης ὑποθηκῶν μελέτη του «Ἡ νέα ὀργανικὴ δι-

ἀρθρωσις τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας» περὶ ἀνασυγκροτήσεως, ἐξηλεκτρισμοῦ καὶ ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας. Τὸ θέμα αὐτὸ ἦτο τὸ πάθος τῶν τελευταίων μηνῶν τῆς ζωῆς του καὶ ἐνθυμοῦμαι σχετικὰς μακρὰς καὶ φωτεινὰς ὁμιλίαις του, ὑπὸ τὰ πεῦκα τοῦ παραδεισιακοῦ κήπου του τῆς Κηφισιάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ καθένας ἐδιδάσκετο μετὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν πείραν του περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ διὰ τὴν ζήσιν, νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ γίνῃ αὐτάρκης ἡ Ἑλλάς. Ἀπὸ τὰς σκέψεις του ὠφελήθηκα πολλὰ καὶ τὰς βάσεις τῶν σχεδίων του συνεζήτησα, εἰς τὸ Παρίσι καὶ εἰς τὴν Οὐάσιγκτων, μετὰ τοὺς ἀρμοδίους Ἀμερικανούς. Τὸ θέμα ἦτο πῶς νὰ γίνῃ κατὰ τρόπον πρακτικόν, ἀποδοτικόν καὶ Ἑλληνικόν ἢ κεφαλαιοδότησις καὶ ἡ ὀργάνωσις τῆς βιομηχανικῆς καὶ μεταλλευτικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς Χώρας. Πράγματι τὸ σχέδιόν του ἵνα τὸ σύνολον αὐτῶν περιέλθῃ εἰς Ἑλληνικὸν Οἰκονομικὸν Ὀργανισμόν, ἰσχυρὸν μετὰ κεφάλαια τοῦ σχεδίου Μάρσαλ καὶ πρὸ παντὸς μετὰ κεφάλαια Ἑλληνικά, γενικωτέρας ἀντιλήψεως περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ συγχρόνου κεφαλαίου, ἦτο σχέδιον φωτεινὸν καὶ πρακτικόν.

* * *

Ἀπὸ τὸ 1912 ὀνομάζεται Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν μέχρι τοῦ 1915. Ἀφῆκε τὴν ἐντύπωσιν καινοτόμου Ὑπουργοῦ. Ἀλλὰ ἡ δημιουργικὴ περίοδος τῆς οἰκονομικῆς δράσεώς του χρονολογεῖται κυρίως ἀπὸ ὅταν εἰσηλθὲν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὡς Συνδιοικητὴς τὸ 1918 καὶ ὀλίγον βραδύτερον τὸ 1923 ὅταν ἀνεδείχθη Διοικητὴς αὐτῆς. Ἐκτοτε ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἀποκτᾷ ἄλλον χαρακτῆρα ὡς πραγματικὸν Κέντρον οἰκονομικῆς ἀναδημιουργίας τοῦ Κράτους. Ὁ Ἀλέξανδρος Διομήδης δὲν ἦτο τραπεζίτης· ἦτο οἰκονομολόγος καὶ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν Τράπεζαν ὄχι ὡς πρὸς ὄργανον κερδοσκοπίας, ἀλλὰ ὡς πρὸς φορέα τῆς ἀνασυντάξεως καὶ ἀναδημιουργίας τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα μετὰ ἐμπνευστήν καὶ καθοδηγητήν αὐτόν, βοηθούμενον ἀπὸ τὸν καθηγητὴν Κ. Βαρβαρέσσον, οἰκονομικὸν του συμβούλον, ἀναλαμβάνει ἔκτοτε τὴν ἐπιστη-

μονικωτέραν μελέτην, ὀργάνωσιν καὶ ἀσκησιν τῆς Τραπεζιτικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν συναφῶν θεμάτων νομίσματος, συναλλαγματος, προεξοφλητικοῦ τόκου. Χαράσσει νέας γραμμάς, πού εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς ἀνακοινώσεις του εἴτε πρὸς τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπεζῆς, ἀπὸ τὸ 1920 καὶ ἔπειτα, εἴτε πρὸς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν αὐτῆς. Ἡ πολιτικὴ του καθορίζεται μὲ τὴν κλασικὴν σαφήνειαν καὶ διαύγειαν εἰς τὰς ἐτησίαις ἐκθέσεις του, ὅπου ἀνευ δισταγμοῦ ὑπεστήριξε τὰ οικονομικῶς ὀρθὰ καὶ τὰ συμφέροντα νὰ γίνουιν. Τὰς ἐκθέσεις του συνέτασεν ὁ ἴδιος καὶ τὰς ἐλάξευε λεκτικῶς μὲ τὴν γνώριμον εἰς αὐτὸν φραστικὴν καλλιέπειαν. Ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἀπὸ τὰς ἀνακοινώσεις καὶ μελέτας του ἀνακύπτει τὸ βαθύ ἐπιστημονικὸν του πνεῦμα, τὸ ὁποῖον συνεδύαζε κατὰ ἀριστοτεχνικὸν τρόπον τὸ θεωρητικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς προσήκον πρὸς τὸ πρακτικῶς ἐφαρμόσιμον.

Ἄλλὰ τὸ ἔργον του εἰς τὴν Τράπεζαν δὲν περιορίσθη εἰς αὐτά. Ὁ Διομήδης ἀπὸ τὰ πρῶτά του μελήματα ὡς Διοικητοῦ ἦτο νὰ ρυθμίση τὰς σχέσεις τῆς Τραπεζῆς μὲ τὸ Κράτος πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ τεματισθῇ ἡ ἀκαταστασία τῶν σχετικῶν λογαριασμῶν διὰ τῆς ἐνοποιήσεως προσωρινῶν δανείων, τῆς ἀναλήψεως τῆς διαχειρίσεως δημοσίων κτημάτων καὶ τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἀνταλλαγέντων πληθυσμῶν δι' ἐκδόσεως δανείων. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου θέματος ἔχω γράψῃ εἰς τὸ βιβλίον μου «Ἡ Ἀποζημίωσις τῶν Ἀνταλλαξιμῶν» πού ἐξεδόθη τὸ 1927 δαπάνη τῆς Τραπεζῆς. Ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ ἰδίου ἐψηψίσθη ὁ νόμος 1643-1919 περὶ ἀναλήψεως ἀπὸ τὴν Ε.Τ.Ε. τῆς διαχειρίσεως τῶν κεφαλαίων κληροδοσιῶν καὶ δωρεῶν ὑπὲρ τοῦ Κράτους. Ἐπίσης τὰ Ν. Δ. τῆς 10-8-25 καὶ 20-11-25 περὶ διαχειρίσεως σταφίδος καὶ ἰδρύσεως Ἀυτονόμου Σταφιδικοῦ Ὄργανισμοῦ φέρουν τὴν σφραγίδα του. Στὸν καιρὸν τῆς Διοικήσεώς του ἀπεφασίσθησαν καὶ ἐδόθησαν τὰ-τόσον εὐεργετικὰ διὰ τοὺς πρόσφυγας δάνεια ἀγροτικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πληγέντων ἐκ τοῦ πολέμου πληθυσμῶν. Αὐτὸς πρῶτος ἐσκέφθη νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς ἐργασίας τῆς Τραπεζῆς εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν καὶ ἰδρύσε πρὸς τοῦτο Πρακτορεῖον εἰς Νέαν Ὑόρκην καὶ Γραφεῖα ἀλλαχοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Εἰργάσθη μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἀποτελεσματικὰ μέσα, μὲ εὐρείαν συμμετοχὴν τῆς Ἐθνικῆς εἰς Ἐταιρείας παραγωγικὰς εἰς τὴν χώραν μας, διὰ τὴν προσέλκυσιν κεφαλαίων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς πρὸς οικονομικὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς Χώρας.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα συνέστησε, μὲ σύμπραξιν οικονομικῶν κύκλων Ἀγγλικῶν καὶ Ἀμερικανικῶν (Χάμπρο, Σέλιγκαν κλπ.) τὴν Hellenic and

General Trust Co. Τὸ ἔργον τῆς Ἐταιρίας ἦτο εὐρύ, εἰδικώτερον ὅμως ἀπεσκοπεῖ εἰς τὴν χορήγησιν δανείων εἰς παλαιὰς καὶ νέας Ἑλληνικὰς βιομηχανίας. Ἡ Ἐταιρία εἰς στενωτέραν ἀκτῖνα δράσεως, λόγω περιορισμένων κεφαλαίων, εἶχε τὸ ἔργον τῆς σημερινῆς ΚΕΔ πού ἔχει τὴν εὐχέρειαν νὰ ἐργάζεται ἀνέτως μὲ κεφάλαια τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειαι. Μὲ τὴν βοήθειαν τῶν κεφαλαίων αὐτῶν τῆς Hellenic and General Trust Co, ἐβοηθήθη τότε ὁ Ταπητουργικὸς Ὄργανισμός, τὰ Λιπάσματα κλπ.

* * *

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κύκλου ἰδεῶν καὶ σκοπῶν ὁ Ἀλέξανδρος Διομήδης ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἰδρύσιν τὸ 1924, ὁμοῦ μετ' ἄλλων Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν τοῦ «Συνδικάτου Μελετῶν καὶ Ἐπιχειρήσεων» διὰ τὴν μελέτην σχεδίων ἔργων κοινῆς ὠφελείας καὶ κατασκευῆν αὐτῶν καὶ πρὸ παντός τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας διὰ τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν συγκοινωνίαν τῶν πόλεων Ἀθηνῶν-Πειραιῶς καὶ Περιχώρων, τῆς ὑδρεύσεως τῶν πόλεων τούτων καὶ τῆς ἀποξηράνσεως ἐλῶν μετὰ τῶν συναφῶν ἔργων εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Οὕτω ἀφ' οὗ ἐξετελέσθησαν σχετικαὶ μελέται ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Συνδικάτου καὶ ἐξησφαλίσθη ἡ σύμπραξις τοῦ οἰκονομοτεχνικοῦ Ἀγγλικοῦ Ὁμίλου Power and Traction, συνεστήθη ἡ Γενικὴ Ἑλληνικὴ Ἐταιρία, εἰς τὴν ὁποίαν παρεχωρήθη ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν μας τὸ δικαίωμα παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ μεταφορῶν εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς. Με κεφάλαια μετοχικὰ Ἑλληνικὰ καὶ Ἀγγλικὰ λιρῶν 750.000 καὶ μὲ ὁμολογιακὰ λιρῶν 110.000, ἡ Γενικὴ Ἑλληνικὴ Ἐταιρία ἐπέτυχε, μὲ τὴν προσωπικὴν τοῦ Διομήδους ἐπέμβασιν εἰς τὸ Λονδίνον, νὰ πάρῃ δάνειον 2.000.000 λιρῶν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ Βρετανικοῦ Θησαυροφυλακίου.

Μὲ αὐτὰ τὰ κεφάλαια ἡ Γ. Ε. Ε. συνέστησε διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ προνομίου α) τὴν Ἠλεκτρικὴν Ἐταιρίαν Παραγωγῆς β) τὴν Ἠλεκτρικὴν Ἐταιρίαν Διανομῆς, πού τὸ 1932 αἱ δύο συνεχωνεύθησαν εἰς μίαν, τὴν Ἠλεκτρικὴν Ἐταιρίαν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς, καὶ γ) τὴν Ἠλεκτρικὴν Ἐταιρίαν τῶν Μεταφορῶν. Τὸ προνόμιον τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν Ἠλεκτρικῶν Σιδηροδρόμων Ἀθηνῶν-Πειραιῶς παρεχωρήθη διὰ τῆς αὐτῆς συμβάσεως ἀλλ' εἰς χωριστὴν Ἐταιρίαν, τῶν Ἑλληνικῶν Ἠλεκτρικῶν Σιδηροδρόμων, ἡ ὁποία ἰδρύθη ἀπὸ τὴν Ε. Τ. Ε. καὶ τὴν Τράπεζαν Hambros.

Ὅσον καὶ ἂν δυσηρέστησε καὶ ἐπεκρίθη τὸ ἔργον αὐτό, ἐξ ἀφορμῆς κυρίως τοῦ σκληροῦ χειρισμοῦ ἀπέναντι τοῦ Δημοσίου καὶ τοῦ Κοινοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Ἀγγλων πού συμμετέχουν εἰς τὴν Διοίκησιν τῶν Ἐταιριῶν αὐτῶν, δὲν δύναται κανεὶς νὰ

ἀμφισβήτησις ὅτι ὁ ἐξηλεκτρισμός, ὁ φωτισμός τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἐπινείου, καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῶν περιχώρων θὰ ἠδύναντο νὰ προοδεύσουν ὅσον προώδευσαν κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια, ἀνευ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου." Ἀνευ αὐτοῦ εἶναι ζήτημα ἂν θὰ ὑπῆρχαν οἱ σήμερον ἀνθούντες συνοικισμοὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ ἡ βιομηχανικὴ μας πρόοδος.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐπὶ Διοικήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Διομήδη συνέστησε τὸ 1921)22 τὸ Συνδικᾶτον Ὑδρούσεως, τὸ ὁποῖον ἐνίσχυσε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μελετῶν διὰ τὴν ὑδρεύσιν τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ ἔργον αὐτὸ τελικῶς ἐπραγματοποιήθη ἀπὸ τὴν Τράπεζαν Ἀθηνῶν ὁμοῦ μετὰ τὴν Ἀμερικανικὴν Ἐταιρίαν Γιούλεν. Διὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ ἔργου ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐχορήγησεν εἰς τὴν Ἐταιρίαν Ὑδρούσεως δάνειον Δρχ. 2.500.000, τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἐτακτοποιήθη ἀπὸ τὸ εἰς δολλάρια Ἀμερικανικὸν δάνειον τῆς Ἐταιρίας αὐτῆς.

Τότε συνεστήθη καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Συνδικᾶτον Ὑδροηλεκτρικῶν μελετῶν καὶ ἐγκαταστάσεων Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος. Μετὰ σύμπραξιν τῆς Ἀμερικῆς Ἐταιρίας Foundation τὸ Συνδικᾶτον τῶν Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν ἐπροχώρησεν εἰς τὰς προσπάθειας τοῦ διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ συντήρησιν τῶν ἀποστραγγιστικῶν ἔργων εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐπειδιώχθη καὶ τελικῶς ἐπευτεύχθη ἡ συνομολόγησις εἰς τὰς ἀγοράς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς δάνειον (τμῆμα τοῦ τριμεροῦς τοῦ 1928) διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων αὐτῶν. Ἀπὸ τὸ δάνειον αὐτὸ ἐξευρέθησαν λίραι Ἀγγλίας 8.600.000 καὶ δολλάρια 7.500.000.

Μετὰ τὰ χρήματα αὐτὰ ἐγένετο ἡ ἀποξηράνσις τῶν ἐλῶν τοῦ Στρυμῶνος καὶ Ἀξιοῦ ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ ἔτσι ἀπεδόθησαν εἰς τὴν καλλιέργειαν νέαι ἐκτάσεις 835.000 στρεμμάτων τὰ ὁποῖα προηγουμένως κατεκλύζοντο μονίμως ἀπὸ τὰς πλημμύρας, ἐπροστατεύθησαν δὲ ἐπὶ πλέον ἐκτάσεις 1.370.000 στρεμμάτων. Ἐπίσης ἤρχισαν τὰ ἔργα τῆς ἀποξηράνσεως μικρολιμνῶν καὶ ἄλλων ἐκτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπλημμύριζαν ἢ ἐκάλυπταν ἐκτάσεις περὶ τὰς 300 χιλιάδας στρεμμάτων εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ ἄλλαχοῦ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Διοικήσεως Διο-

μήδους ἡ Ε.Τ.Ε. συνέστησε καὶ ἄλλο Σύνδικᾶτον μελετῶν καὶ ἐργοληψιῶν διὰ τὴν μελέτην σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν - Ρώμης καὶ ἐχρηματοδότησε τὴν ἀγορὰν 1200 φορταμαξῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους. Ἐπίσης ἐδάνεισε τὸ 1926 τὴν Α.Ε. Τοπικῶν Σιδηροδρόμων Μακεδονίας καὶ συμμετέσχεν εἰς ἄλλα δάνεια χορηγηθέντα εἰς Ἐταιρίας ἢ ἐργολήπτας διὰ ἔργα ὁδοποιίας καὶ ἄλλα προάγοντα τὴν Συγκοινωνίαν τῆς Χώρας.

Τὴν αὐτὴν ἐποχὴν συνεστήθη καὶ ἡ Τηλεφωνικὴ Ἐταιρία Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἀποκατέστησεν εἰς τὴν Πρωτεύουσάν, τὸν Πειραιᾶ καὶ Περίχωρα τὰ νέα αὐτόματα τη-

λέφωνα, ἔργον μεγάλου πολιτισμοῦ. Ἡ δραστηριότης διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ ἀνήκει κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸν τότε Συνδιοικητὴν Ἰωάννην Δροσόπουλον. Ἡ Ε.Τ.Ε. συμμετέσχεν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς Ἐταιρίας. Ὁ Ἀλέξανδρος Διομήδης ὑπῆρξεν ὁ Πρόεδρος αὐτῆς κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν καὶ καθωδήγησε τὰς συνεννοήσεις Κυβερνήσεως καὶ Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς κατὰ τὸ 1948[49] διὰ τὴν σύστασιν τοῦ Ὁργανισμοῦ Τηλεπικοινωνιῶν.

Εἰς τὴν μεγάλην ἐνεργητικότητά τοῦ Ἀλεξάνδρου Διομήδους ἀνήκει καὶ ἡ προσπάθεια τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Τραπεζιτικοῦ μας συστήματος.

Ἡ Ε.Τ.Ε. ἦτο πολυδαίδαλος ὀργανισμὸς, Ἐκδοτικῆς, Ἐμπορικῆς, Κτηματικῆς καὶ Ἀγροτικῆς Πίστεως. Τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ τὸ 1924, ὅτε ἤρχισεν ἡ συνεργασία μας διὰ τῆς εἰσόδου μου εἰς τὴν Τράπεζαν ὡς Ὑποδιοικητοῦ, δυσφοροῦντα διὰ τὴν ἀντιεπισημονικὴν αὐτὴν ὅσον καὶ ἀντιοικονομικὴν σύνθεσιν τοῦ μεγάλου Τραπεζιτικοῦ Ὁργανισμοῦ. Τὸ 1927 συνέλαβε τὸ σχέδιον τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς Κτηματικῆς Πίστεως καὶ τὴν ἐπραγματοποίησε διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ε.Κ.Τ.Ε. μετὰ Νόμον 3221 τῆς 28 Αὐγούστου 1924, τὸν νόμον 3290 τῆς 25 Φεβρουαρίου 1925 καὶ μετὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων τῶν μετόχων Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τοῦ 1925 καὶ 1927. Πρῶτος Διοικητὴς τῆς νέας Τραπεζῆς ἐξελέγη ὁ Ἰωάννης Δροσόπουλος, ἐκ τῶν κυρίων συνεργατῶν τοῦ Διομήδη. Ἡ Τράπεζα αὐτὴ προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν καὶ εἰς τὴν ἐπιτάχυσιν τῆς ἀνοικοδομήσεως, ἰδίως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐπηκολούθησεν ἡ ἰδρυσις τῆς Τραπέ-

ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ
ὁ παπoῦς τοῦ Ἀλεξ. Διομήδη.

ζης τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν ὁποίαν παρεχωρήθη τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον ἀποσπασθὲν ἀπὸ τὴν Ε.Τ.Ε. διὰ νὰ μείνη αὐτὴ καθαρὰ Ἐμπορικὴ καὶ Βιομηχανικὴ Τράπεζα. Ὁ Διομήδης εἶχεν ἤδη προμελετήσῃ τὴν μεταρρυθμίσειν μαζί με τοὺς οικονομικοὺς τοῦ συνεργάτας. Ἦτο ἐπομένως ἔτοιμος ὅταν τὸ 1927 ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀντιμετώπισε τὴν σύστασιν τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας Νόρμαν καὶ τῆς Δημοσιονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν περὶ Τραπεζικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἰδρύσεως Ἐκδοτικῆς ἀμιγυῶς Τραπεζῆς. Ἐτέθη τότε ὑπὸ συζήτησιν ἡ πρότασις εἴτε νὰ παραμείνη τὸ Ἐκδοτικὸν Προνόμιον εἰς τὴν Ἐθνικὴν καὶ νὰ ἰδρυθῇ νέα Ἐμπορικὴ Τράπεζα, ἡ ὁποία θὰ ἀπερρόφα τὰς ἐργασίας, βιομηχανικὰς καὶ Ἐμπορικὰς, τῆς Ἐθνικῆς, εἴτε νὰ γίνῃ τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ ἡ Ἐθνικὴ νὰ διατηρήσῃ τὸν Ἐμπορικὸν χαρακτῆρα καὶ νὰ ἰδρυθῇ χωριστὴ Ἐκδοτικὴ. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ προεκρίθη ἀπὸ τοὺς παράγοντας τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ θέμα εἶναι εὐρύτατον, καὶ τὸ ἔχουν διαπραγματευσθῆ με ἀκρίβειαν ὁ Γεώργιος Α. Πύρρος εἰς τὸ βιβλίον τοῦ «Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος» τόμος Α' πού ἐξεδόθη τὸ 1936, καθὼς καὶ ὁ Γ. Κ. Βούρος εἰς τὸ βιβλίον τοῦ «Τὰ δέκα χρόνια τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος» τοῦ 1938. Ὁ Ἀλέξανδρος Διομήδης ἀπὸ τοὺς πρώτους πού συνέλαβαν τὴν ἰδέαν, εὐρέθη εἰς τὸ μέσον ἀφ' ἑνὸς ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἤθελαν τὸν ἀποχωρισμὸν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκείνων πού ἀντέδρων. Ἀδίστακτα, μαζί με τὸν τότε Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν ἀείμνηστον Γ. Καφαντάρην, ἐτάχθη κατὰ τῆς ἀντιδράσεως καὶ ἐπῆρε τὰς εὐθύναις τῆς ἰδρύσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἰδρυσίς της εἶναι ἓνα ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων τῆς Τραπεζικῆς μεταρρυθμίσεως, πού συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ὀφειλομένη τάξις εἰς τὸ σύγχρονον τραπεζικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δράσις τῆς Τ. Ε. πρέπει νὰ κριθῇ ἐκ τῶν προπολεμικῶν ἀποτελεσμάτων της ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς προεξοφλήσεις, τὸν τόκον, τὸ συνάλλαγμα. Μεταπολεμικῶς ἡ Τ. Ε. ἐξυπηρέτησε ἀποτελεσματικὰ τὴν Χώραν καὶ τὸ Δημόσιον ἐναντίον πολυαρίθμων δυσχερειῶν καὶ ἐμποδίων διὰ τὴν ἐν γένει ἀναδημιουργίαν τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας. Ἐλέχθη ὅτι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἠναγκάσθη ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἐξέλθῃ ἐνίοτε ἀπὸ τὰς γραμμάς τῆς ὀρθοδόξου πολιτικῆς μιᾶς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἐντελῶς φαινομενικὸν καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν περιστάσεων, καθ' ὃ μέτρον ἐγένετο, ἡ δὲ ἀκολουθηθεῖσα ὑπ' αὐτῆς πολιτικὴ ὑπῆρξεν ἡ μόνη πρακτικῶς ἀναγκαία διὰ τὴν ἑλληνικὴν τραπεζικὴν πραγματικότητα, ὡς ἀνεγνώρισε καὶ ἡ

πρόσφατος ἔκθεσις τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐμπειρογνώμονος Jones ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τραπεζιτικοῦ συστήματος.

Πρῶτος Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διορίσθη ὁ Διομήδης καὶ τὴν διώκησεν ἀπὸ τὸ 1928 ἕως τὸ 1931. Ἀντιμετώπισεν ὅλας τὰς δυσχερείαις καὶ ἀντιζηλίαις, πού ἔχει κάθε νέος ὄργανισμός, ὁ ὁποῖος μάλιστα ὡς ἐκτοῦ ρόλου τοῦ διέθεσεν ἐχθρικῶς τὸν Τραπεζικὸν κόσμον. Τὰς ἀντιμετώπιζε με θάρρος ἀλλὰ καὶ συμβιβαστικότητα καὶ ἔτσι διέπλεε τὰς συμπληγάδας. Ἡ κατὰ τὸ 1931 ἐκραγεῖσα ὀρμητικὴ παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις, καὶ ἰδίως ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς Ἀγγλικῆς λίρας ἀπὸ τὸν χρυσοῦν κανόνα, ἐκλόνησε καὶ τὴν δραχμὴν, τῆς ὁποίας ἡ σταθερότης εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὴν Τ. Ε. Τὰ ἐφαρμοζόμενα συναλλαγματικὰ μέτρα, ἔφεραν τὸν Διομήδην εἰς ἀντίθεσιν με τὸν τότε Πρωθυπουργὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ὁ ὁποῖος ἐπίστευσε φήμας περὶ χαλαρότητος τοῦ Διοικητοῦ. Ὁ πρῶτος Διοικητὴς τῆς Τ. Ε. ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ καὶ δὲν διστάζω νὰ εἶπω ὅτι ἔπεσε θῦμα ἀδίκου παρεξηγήσεως.

Αὐτὴ εἶναι μέσα εἰς ὀλίγας γραμμάς ἡ οἰκονομικὴ δράσις τοῦ Ἀλεξάνδρου Διομήδους. Ἐνας δημιουργὸς δὲν μπορεῖ νὰ ποθῆσῃ περισσότερα καλὰ καὶ παραγωγικὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου του. Ἀπὸ τὸ σύντομον αὐτὸ περὶ τῆς δράσεώς του σημειώματά μας λείπουν πολλὰ ἄλλα λεπτομέρεια καὶ ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταπολεμικὴν δραστηριότητά του διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς Χώρας. Μερικαὶ παλαιότεραι ἀξίζει νὰ μνημονευθοῦν εἰς γενικωτάτας γραμμάς. Ὁ Ἀλέξανδρος Διομήδης ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως Ἐλευθερίου Βενιζέλου διεπραγματεύθη τὸ 1918 εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν με τὰς Συμμάχους Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν τὸ θέμα τῶν Συμμαχικῶν πιστώσεων πού μᾶς ἐχορηγήθησαν διὰ τὰς στρατιωτικὰς δαπάναις τοῦ πρώτου Μεγάλου πολέμου. Βάσει τῶν πιστώσεων αὐτῶν, ὡς καλύμματος, ἐξεδίδοντο αἱ ἀπαιτούμεναι δραχμαὶ διὰ τὰς στρατιωτικὰς δαπάναις. Ἀργότερον μετὰ τὸν πόλεμον ἐχρειάσθη μακρὰ καὶ πολύπλοκος διαπραγματεύσις διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐκ τῆς σχετικῆς συμφωνίας προκυψασῶν ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων τῶν Συμμάχων καὶ ἡμῶν (ἴδρα Τσουδεροῦ «Συμμαχικαὶ Πιστώσεις Ἀθῆναι 1924 — Τὰ πολεμικὰ χρέη Γαλλίας-Ἑλλάδος», ἔφημ. Ἐλ. Βῆμα 7 Μαρτίου 1925 καὶ ἰδίου ἔτους «Τὰ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδος χρέη»).

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ὁ Ἀλέξανδρος Διομήδης ἀντιπροσώπευσε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ ὁμοῦ με τοὺς ἀρμοδίους Ὑπουργοὺς ἐξησφάλισαν τὴν ἐκδοσιν δανείου λιρῶν 12 ἑκατομμυρίων ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κ. Ε.

διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐκ Τουρκίας προσφύγων. Αὐτὴ ἐγένετο διὰ μικτῆς Ἀυτονόμου Ἐπιτροπῆς δύο Ἑλλήνων καὶ δύο ξένων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἕνας ἦτο Ἀμερικανὸς Πρόεδρος. Τὰς πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων γαίας 500.000 στρέμματα παρεχώρησε τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον. Ἐπίσης ἔλαβεν οὗτος ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ τριμεροῦς δανείου τοῦ 1928, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη καὶ αὐτὸ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κ. Ε., ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς τραπεζικῆς μεταρρυθμίσεως περὶ τῆς ὁποίας ἀνέφερα παραπάνω. Διὰ τὴν σταθεροποίησιν τῆς τιμῆς τῆς δραχμῆς ἐχρησιμοποιήθη τὸ ἕν τρίτον τοῦ δανείου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη εἰς τὸ σύνολόν του εἰς τὸ Λονδίνον καὶ τὴν Ἀμερικὴν. Ἡ σύμβασις τοῦ δανείου ὑπεγράφη ἐν Λονδίῳ ἀπὸ τὸν τότε πρέσβυν Δ. Κακλαμάνον καὶ τὸν ὑποφαινόμενον. Τὸ πῶσόν τοῦ δανείου ἀνῆλθεν εἰς λίρας 10 ἑκατομμύρια καὶ εἰς δολ-

λάρια 11 ἑκατομμύρια.

Ἡ Οἰκονομικὴ Πολιτεία τοῦ Ἀλεξάνδρου Διομήδους εἶναι ἔργον πραγματικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Χώρας, τοῦ ὁποίου τ' ἀποτελέσματα ἐγένοντο προπολεμικῶς αἰσθητὰ εἰς τὴν πρόοδον καὶ εἰς τὴν παραγωγὴν αὐτῆς. Εἰς πολλὰ σημεῖα ὁμοιάζει μὲ τὰς γραμμάς ποῦ ἐχάραξε τὸ πρόγραμμα τῆς μεταπολεμικῆς ἀνασυγκροτήσεως, μὲ χρήματα ὁμῶς τοῦ σχεδίου Μάρσαλ σχετικῶς ἄφθονα καὶ ἀνέξοδα. Καὶ μόνον τὸ ἔργον του αὐτοῦ εἶναι ἀρκετὸν ν' ἀνεβάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον Διομήδην εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῶν Ἑλλήνων ποῦ ἔδρασαν κατὰ τὰ ἔτη ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς πρὸ 120 ἐτῶν. Ἐπαξίως ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸν κατέλεξε μεταξὺ τῶν Μελῶν τῆς, ὁ Ἀνώτατος Ἄρχων τοῦ ἀπένειμε τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Σωτήρος καὶ ἡ Πολιτεία τὸν ἀνεβίβασε εἰς τὸ Ἀνώτατον Ἀξιωμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Ε. Ι. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Πρώην Πρωθυπουργὸς καὶ Πρώην Διοικητὴς Τ.Ε.

